

**Norges
Naturvernforbund**
Friends of the Earth Norway

**NORSKE
LAKSEELVER**

SABIMA
SAMARBEIDSRÅDET FOR
BIOLOGISK MANGFOLD

Oslo 10. mars 2011

OPPSUMMERING: KLAGE TIL EFTA SURVEILLANCE AUTHORITY (ESA) VEDRØRENDE VANDIREKTIVET OG FORBEDRINGER AV MILJØFORHOLDENE I VASSDRAG BERØRT AV ELDRE VANNKRAFTANLEGG

Landssamanslutninga av Vasskraftkommunar (LVK), Samarbeidsrådet for Naturvernsaker (SRN), Friluftslivets fellesorganisasjon (FRIFO), SABIMA (Samarbeidsrådet for biologisk mangfold) og Norske Lakseelver står sammen om en klage til EFTAs overvåkingsorgan ESA. De 173 kraftkommunene, 70 elveeierlagene, 10 biologiforeningene og de store naturvern- og friluftslivsorganisasjonene mener statens manglende vilje til å innføre miljøkrav for gamle vannkraftanlegg er i strid med vanddirektivet.

Norge har fått ny vannforvaltning i samsvar med EØS-avtalens vanddirektiv, hvor det kreves at tilgjengelige miljøtiltak i alle sektorer gjennomføres for å bedre miljøtilstanden i vassdragene. Likevel har regjeringen besluttet at gamle vannkraftverk kan drives videre uten at det stilles nye miljøkrav som for eksempel minstevannføring og sommervannstand i magasinene. Det er å gi den største miljøpåvirkeren i norske vassdrag unntak fra forpliktelsene om å bidra til en forbedret miljøtilstand i vassdragene. Klagerne ber ESA vurdere om det er i tråd vanddirektivet å gi vannkraftsektoren særbehandling.

Vannkraft som miljøpåvirker i vassdragene

70 % av norske elver er regulert til kraftproduksjon. Vannkraft er den største miljøpåvirkeren i vassdragene våre, og det er avgjørende at sektoren inkluderes fullt ut i den helhetlige og sektorovergripende vannforvaltningen som nå etableres.

Tørrlagte elver, erosjon, reduserte fiskestammer og redusert biologisk mangfold er negative miljøvirkninger, som også har estetiske konsekvenser som berører lokalsamfunn og friluftsliv. I nyere vannkraftreguleringer er det vanlig med miljøvilkår som minstevannføring og krav til sommervannstand i magasinene for å redusere skadevirkningene. Men i gamle vannkraftkonsesjoner stilles det ikke slike miljøkrav til kraftprodusenten: Mange konsesjoner er gitt for minst 50 år siden,

og mangler grunnleggende miljøvilkår som er vanlige i dag. Eldre vannkraftanlegg er derfor mer skadelige enn nødvendig.

Revisjon av vassdragskonsesjoner

I henhold til eksisterende norsk lovgivning, har myndighetene adgang til å revidere konsesjonsvilkårene i gamle vannkraftkonsesjoner når de er 50 år gamle, og deretter hvert 30. år. I årene som kommer er det nærmere 400 vannkraftkonsesjoner kan komme opp til revisjon. Det er ikke obligatorisk å revidere gamle konsesjoner, og klagerne har erfart at for de konsesjonene hvor det kreves revisjon har prosessene trukket ut i årevis. Dessuten har produsentinteressene vært tillagt for stor vekt på bekostning av miljø- og distriktsinteressene i revisjonsprosessene.

Implementering av vanndirektivet forplikter Norge til å forbedre miljøtilstanden i regulerte vassdrag. I henhold til artikkel 4 og 11 skal det fastsettes miljømål for hver enkelt vannforekomst, hvor miljømålet skal representere den forventede miljøstatusen når alle tiltak som er teknisk gjennomførbare og ikke uforholdsmessig dyre har blitt gjennomført. Miljømålene må nås innen fastsatte frister. Vannforvaltningsplanene som skal gjelde i vassdragene skal rullere i 6 års sykluser, og krever en hyppigere vurdering av hvorvidt miljøtiltak er nødvendig enn det de lange revisjonsintervallene (50/30 år) som eksisterende lovgivning om revisjoner legger opp til.

Minstevannføring, magasinrestriksjoner og andre miljøvilkår i gamle reguleringskonsesjoner er i mange tilfeller tilgjengelige miljøtiltak som etter vårt syn skal tas i betraktning når miljømål fastsettes og vannforvaltningsplaner utarbeides. Tilgjengelige miljøtiltak i vannkraftsektoren kan ikke forskyves til et senere revisjonstidspunkt. Videre må miljømålene og vannforvaltningsplanene bli styrende de vurderingene som gjøres når revisjon av vannkraftkonsesjonene vurderes.

Regjeringens beslutning om forholdet mellom vannforvaltningsplaner og revisjoner

Vi klager på regjeringens beslutning i statsråd 11. juni 2010, hvor de første vannforvaltningsplanene i henhold til vanndirektivet ble godkjent som kongelige resolusjoner. Her ble det fastslått at *miljømålene i regulerte vassdrag skal basere seg eksisterende vilkår i gamle vannkraftkonsesjoner*. Regjeringen mener miljømålene og vannforvaltningsplanene i regulerte vassdrag skal baseres på utdaterte (eller ikke-eksisterende) miljøvilkår i de gamle vannkraftkonsesjonene. Eventuelle miljøforbedringer forskyves til tidspunktet for ordinære revisjoner - uansett når dette oppstår. På revisjonstidspunktet legger myndighetene opp til at sektormyndigheten heller ikke er forpliktet til å fatte vedtak i samsvar med vannforvaltningsplanene (jf. forslag til nye retningslinjer for revisjon av konsesjonsvilkår).

Revisjonsinstituttet etter eksisterende lovgivning og vanndirektivet har som felles formål å bedre miljøtilstanden i vassdragene. Med regjeringens henvisning av relevante miljøtiltak i vannkraftsektoren til eksisterende revisjonstidspunkt, blir revisjonsinstituttet i realiteten brukt som en *hindring* for å gjennomføre miljøtiltak i regulerte vassdrag innenfor rammene av den nye vannforvaltningen. Vi mener derimot det er revisjonsinstituttet som må tilpasses vanndirektivets krav og den nye vannforvaltningen - og ikke motsatt.

Manglende sektorintegring

Sentralt i vanndirektivet er kravet om en helhetlig vannforvaltning som ser alle miljøfaktorer og miljøforbedrende tiltak i sammenheng – på tvers av sektorene. Vannforvaltningsplaner og tiltaksprogram som utarbeides i henhold til direktivet er sektorovergripende, og sektormyndighetene må sørge for at det iverksettes nødvendige tiltak innenfor sin sektor for å oppnå miljømålene i vassdraget. Det er derfor særlig viktig å inkludere tiltak i vannkraftsektoren, da denne er den største miljøpåvirkeren i vassdragene.

Da Stortinget vedtok å implementere vanndirektivet i norsk rett ble det presisert at det måtte sikres en synkronisering av disse prosessene, og at vannforvaltningsplanene som utarbeides i henhold til direktivet også innlemmer revisjon av vassdragskonsesjonene, jf. Stortingets merknader i Innst. S. nr 131 (2008-2009) om innlemming av vanndirektivet:

”Komiteen mener tiltaksplanene som skal utarbeides med utgangspunkt i direktivet, må innlemme revisjoner av vannkraftkonsesjoner. I særdeleshet er det viktig å få til ordentlige miljøforbedringer der det ikke er krav om minstevannføring i dag. På sikt må konsesjonsrevisjonene synkroniseres med revisjon av forvaltningsplanene i vannregionene, slik direktivet forutsetter. Komiteen vil påpeke at det generelt er stort forbedringspotensial på mange plan i gamle vannkraftverk, der potensialet for miljøforbedring kan være stort med bare litt vannslipp.”

Regjeringen har i de etterfølgende kongelige resolusjonene om vannforvaltningsplanene inntatt det motsatte standpunkt av det Stortinget ba om.

Vanndirektivet og fornybardirektivet

Norge har besluttet å implementere EUs fornybardirektiv. Fornybarforpliktelsene i henhold til fornybardirektivet er ikke til hinder for miljøforbedringer i regulerte vassdrag, selv om dette kan medføre noe redusert i kraftproduksjonen fra det enkelte kraftverk. Dette veies uansett opp av en generell økning i fornybarproduksjonen.

Fornybardirektivet tilsidesetter ikke øvrige miljøforpliktelser, men sier at medlemsstatene må ta i betraktning all miljølovgivning i EU. Vanndirektivet er av de viktigste miljødirektivene i EU, og klimapolitikken må også være i samsvar med en miljøvennlig vannforvaltning og kravene om å forbedre miljøtilstanden i vassdragene. Behovet for fornybar energi kan ikke bli en unnskyldning for ikke gjøre nødvendige miljøforbedringer i regulerte vassdrag.

Det er en betydelig økning i ny fornybar energiproduksjon i Norge siden årtusenskiftet, det er gitt konsesjon til over 7 TWh ny vannkraftproduksjon i Norge siden 2000. Det beskjedne tapet som følger av strengere miljøvilkår i eksisterende konsesjoner overstiger ikke den betydelige mengden ny fornybar energiproduksjon som får konsesjon – hvert eneste år. Vi kan derfor ikke se at det er noen reell motsetning mellom behovet for miljøforbedrende vilkår i regulerte vassdrag og fornybardirektivet.